

DE REFORMATIE

Weekblad tot ontwikkeling van het Gereformeerde leven

Onder redactie van Prof. Dr F. J. J. Buijendijk, Dr K. Dijk, Dr V. Hepp en Dr B. Wielenga

Medewerkers: Dr H. A. van Andel, Solo; J. van Andel, 's-Graveland; N. Baas, Amsterdam; Prof. Dr H. Bavinck, Amsterdam; Dr Henry Beets, Grand Rapids, Mich., N.A.; Dr Joh. C. Brech, Amsterdam; Prof. Dr F. W. Groshede, Amsterdam; Dr W. G. Harrenstein, Medan; Prof. Dr T. Hoskstra, Kampen; Dr G. Keizer, Tiel; Dr B. A. Knoppers, Almelo; Dr J. G. Kunst, Arnhem; Dr H. W. Laman, Assen; Dr C. Lindboom, Amsterdam; Dr S. O. Los, Den Haag; Dr F. C. Meijster, Rotterdam; Dr J. C. de Moor, Utrecht; Prof. Dr J. Ridderbos, Kampen; Dr J. C. Röllmann, Utrecht; Dr K. Schilder, Gornichem; J. Schouten, Rotterdam; Dr W. J. A. Schouten, Kampen; Dr J. Thijss, Meppel; Dr H. W. van der Vaart-Smit, 's-Graveland; Dr D. H. Th. Vollenhoven, 's-Gravenhage; Dr J. de Vries, Tilburg; Dr J. D. Wielenga, Anna Jacoba Polder; Mr J. A. de Wilde, 's-Gravenhage.

Adres der Redactie:

Dr V. HEPP, Paul Krugerstraat 55, Watergraafsmeer.

Drukkers-uitgevers:

OOSTERBAAN & LE COINTRE, Goes.
Tel. No. 58 — Postrekening No. 36000.

Abonnement: f1.25 per drie maanden bij vooruitbetaling.

Voor 't Buitend. en Ned.-Indië f7.50 (voor Amerika 8 \$) p. jaar.
Advertentieën: 35 ct. p. regel, familieberichten 25 ct. p. regel.

INHOUD: De Kerk in de groote steden II. — 171 de Schrift. — Uitdraving (1 Cor. 5:7) — Kerkelijk leven: De aanval van Dr Visscher VIII. — Uit het Politieke en Sociale leven: Nog eens de kindertoeslag — Zending en Evangelisatie: De Federatie van Chr. Vereenigingen van en voor Vrouwen en Meisjes. — Literatuur en Kunst: Christendom en Kunst III. — Pers. geshou. — Stemmen uit onze Kerken. — Kerknieuws.

DE KERK IN DE GROOTE STEDEN.

II.

In het eerste artikel is gewezen op de groote heijelkenis van de stadkerken, omdat zij haast vaak te volbrengen hebben in de centra van cultuur en wereldleven. Teyens is een aanvang gemaakt met de gevaren te tekenen, die de stadkerken bedreigen. Reeds is genoemd het gebrek aan voldoende predikanten, het gebrek aan kerkgebouwen, en de onverschilligheid voor de kerk, zich opmakend in het slechte kerkbezoek.

Door Dr Harrenstein wordt in zijn dissertatie nog een vierde gevaar genoemd. Hij wijst bijzonder op de ongedeeldheid en massaliteit van de kerk in de groote steden, en somt verschillende nadeelen op, welke deze ongedeeldheid voor het kerkelijk en geestelijk leven met zich medebrengt. Een eerste nadeel geldt wel de prediking des Woords, want deze geschiedt in de massale stadskerk aldus, dat de dienaren des Woords rondpreken, en, waar ze in alle kerkgebouwen moeten verschijnen, gedurig door de gansche stad zwerven, en door de geheele gemeente gehoord worden.

Is dit stelsel dan niet profijteloos?

Velen onder ons meenen van wel, en het blijkt mij gedurig, dat bij de meesten de gedachte van de z.g. parochievorming afstuit op deze bedenking, dat dan het rondpreken zal ophouden, en men genoodzaakt zal zijn iederen Zondag denzelfden predikant te hooren. En... daar willen onze stedelingen voor het meerendeel niet aan. Zij hebben tot nu toe, boven de dorpsgemeenten, het voorrecht genoten, dat zij meer dan één dienaar des Woords bezaten, en hunner was het privilege om van meer dan één talent en één gave te kunnen profiteeren, en dat privilege geven zij niet prijs. Tot dat „dorpelijke” standpunt begeert men niet af te dalen. Een stadsgemeente heeft, zoo zeggen ze, onderscheidene gaven noodig, en zij vindt met haar vele geestelijke behoeften en haar talrijke vragen van allerlei aard, in een of hoogstens twee dienaren des Woords geen bevrediging. In haar moeten meerdere, elkaar aanvullende, krachten arbeiden. Van alle zijden moet de gemeente ontwikkeld en opgebouwd worden, en juist het rondpreken der verschillende domini's heeft ten gevolge, dat er objectieve en subjectieve, mystieke en sociale, eenvoudige en meer geleerde, jongere en oudere, democratische en conservatieve voorlichting gegeven, en in alle nooden van het groote stadsleven voorziening geboden wordt.

Dit argument klinkt zeer schoon.

Er zit ook een kern van waarheid in.

Eenzijdigheid is ook tot schade van het geestelijk leven.

De Heere wil dat alle gaven, die in ons zijn, opgewekt worden, doch moet dat geschieden in den weg van rondpreken? M.i. niet, en er zijn tegen dit zwerf-stelsel zooveel bezwaren in te brengen, dat alle voordeel en winst, die aan deze methode verbonden zijn, voor deze nadeelen wegsnelen als de sneeuw voor de zonnwarmte.

Welke die bezwaren zijn?

Dr Harrenstein wijst eerst op het gemis aan contact tusschen den dienaar des Woords en de gemeente, welk contact noodig is voor de richtige vervulling van het ambt. Dit ambt toch brengt mede, dat de herder niet alleen de kudde in haar geheel bewaakt, en naar grazige plekken leidt, doch

ook over de schapen afzonderlijk de wacht houdt, en zooveel mogelijk ieders nooden en behoeften zoekt te verstaan. „Een herder, zegt Dr Kuiper, die alleen grazige plekken aan zijn kudde aanwees, en verder niet naar elk schap omzag, zou eenvoudig geen herder, dien naam waard, zijn.” Individuele zielzorg is eisch, gelijk ook de groote Herder der kudde Zijn schapen bij name kent, en dan alleen draagt de pastorale arbeid rijke vrucht, wanneer er een geregeld en nauw contact is tusschen dienaar en gemeente.

Die eisch geldt ook voor de prediking des Woords. Deze prediking moet zich aansluiten aan de behoeften der hoorders.

Zij dient te rekenen met de vragen, welke in hun hart zijn, en met den strijd, die in hun midden gestreden, en de levensmoeiten en levensspanning die in hun kring gevonden wordt. Anders is de bediening des Woords te algemeen. Zij komt in de lucht te hangen. Zij houdt te weinig verband met de levenspraktijk. Zij is niet werkelijk genoeg, en alleen wanneer er kennis is van de bijzondere nooden der schapen, kan de gemeente door de verkondiging des Evangelies vermaand en bestraft, bemoeid en getroost worden.

Doch hoe is thans de toestand?

Deze, dat een dienaar des Woords slechts eenmaal in de drie of vier of vijf weken in zijn eigen wijkkerk optreedt, en de andere Zondagen door de gansche stad zwervt, en dus preekt voor een gehoor, dat hem van nabij niet bekend is. Slechts een zeer gering aantal keuren mag hij het Woord bedienen voor hen, met wie hij door ziekenbezoek etc. in nauwere aanraking komt, en een gevolg van dezen toestand is, dat „de prediking te algemeen blijft, en niet het specialiseerende karakter kan dragen, dat den dienst des Woords zoo krachtig maakt”.

Men treedt meer op voor een gehoor.

Van voor „eigen gemeente” te preeken is geen sprake.

Verband tusschen den arbeid in de week en des Zondags is schaarsch, en de kansel staat veel te ver van den pastoralen arbeid in de gezinnen.

Er is echter nog een bezwaar.

Niet alleen lijdt de prediking onder dit contact-looze, doch ook de gemeente, want zij wordt niet naar regelmatig vaste lijnen bearbeid en gebouwd. Ik bedoel hiermede natuurlijk niet, dat in de prediking in de stadkerken de principiële lijn zou ontbreken, doch door het rondpreken is in den dienst des Woords geen eenheid. Iederen Zondag krijgt de gemeente een anderen predikant te hooren, en nu eens beluistert zij b.v. den Catechismus zoo en dan weer op een andere wijze, en zoo krijgt, zegt Dr Harrenstein terecht, de prediking voor haar het karakter van stukwerk. De samenhang ontbreekt. De lijn wordt gemist, en dit moet tot schade uilloopen van de hoorders, wat ook de praktijk bewijst. Want in plaats van veelzijdig ontwikkeld te zijn, en door het rondpreken op alle terrein geoefend en bekwaamd te wezen, staat over 't algemeen de stadskerk in kennis en belijndheid, in meeleven en geestelijke belangstelling beneden de dorpskerken, die het privilege der veelzijdigheid missen, en zich met één predikant moeten tevreden stellen.

Zoo is de praktijk.

Deze heeft m.i. geleerd, dat het rondpreken en het gemis van eenheid niet profijteloos is voor ons kerkelijk en geestelijk leven, en het is dan ook geen wonder, dat meerderen in onze stadsgemeenten één bepaalden dienaar des Woords volgen. Natuurlijk mag dit niet uit onheilge motieven geschieden, en is het scherp te veroordeelen, wanneer het met niet-achten van de andere predikanten gepaard gaat, maar er zijn er ook, die terwille van meerdere geestelijke eenheid en vastheid, geregeld de prediking van één dienaar des Woords hooren. En

is dit zoo vreemd? Ik bewonder tenminste wel eens de geestelijke magen, die telkens iets anders kunnen verdragen, en wanneer men het „naloopen” wil onderdrukken, moet men de massaliteit breken.

Anders blijft het bestaan.

En blijft ook in stand het „onloopen” van predikanten, wat scherper dient afgekeurd te worden, want het kerkelijk leven heeft meer aan hen, (en 't zijn meest jonge mensen, die uren willen loopen om „hun eigen domini” te hooren), dan aan die andere categorie, welke vroom verklaart altoos slechts in één kerkgebouw te kerken, doch bij de minste warmte of koude thuis blijft, en in 't geheel niet verschijnt, wanneer er geen domini optreedt naar haar believen.

Echter, zal het steden-euvel van de verschillend bezochte kerken en de met meer en minder gehoor bezochte predikanten niet even sterk in de „parochiekerk” woekeren? Ik geloof het niet. De ervaring in kerken als Watergraafsmeer, Overtoom, Feijenoord etc heeft bewezen, dat als men eigen kerkelijk leven met eigen dienaar des Woords etc. etc. bezit, de leden heel spoedig gewend worden om eigen predikant te hooren, en er is dan geen gelegenheid meer voor allerlei vergelijking en tegen elkaar opwegen, wat thans aan de waardeering zooveel schade doet. En al zal de overgangstoestand eenige moeite kosten, en al zullen onze stedelingen zichzelf moeten overwinnen om zich binnen de grenzen eener parochie te beperken, ik heb de vaste overtuiging, dat hij ernstige beaardiging de bezwaren spoedig uit den weg worden geruimd, en het meerendeel weldra in het gareel loopt.

Nog op een laatste punt wil ik de aandacht vestigen.

Niet alleen is de massaliteit tot schade voor de prediking en de gemeente, doch zij eischt ook teveel van de dienaren des Woords. De wandelingen, die het rondpreken met zich medebrengt, zijn dikwerf van dien duur, dat weinig gemeenteleden ze willen maken, terwijl de gemeente geen ingezonken prediking verwacht, die vermoedelijk verraadt, maar een preek, welke tintelt van leven en kracht en bezieling.

Wat is hiervan het gevolg?

Dat men de toevlucht neemt tot de tram.

Tot ergernis misschien van dezen en genen, doch houdt uw erkliek voor u, zoolang ge zooveel van uw domini's vergt. En laten degenen, die b.v. bezwaren koesteren tegen het gebruik van een rijtuig, bedenken, dat ze, indien het hun gaat om de rust van het paard, meer medelijden hebben met de poelen van het dier, dan met de beenen van hun herder en leeraar, die anders deze afstanden wandelen moet.

Ik bedoel hiermede allerminst een oratio pro domo te houden.

Ik wijs alleen op de nadeelen, die uit het zwerfstelsel voor de dienaren des Woords voortvloeien, en dan zwijg ik nog over het feit, dat mede door dezen gang van zaken, de predikantsgezinnen, die den huisvader toch al zelden zien, ook des Zondags zijn tegenwoordigheid uren moeten missen.

Doch dit is het ergste niet.

Het geestelijk belang weegt zwaarder.

Het contact en de eenheid in geestelijken opbouw zijn van veel meer belang, en voornamelijk om die beide pleit ik met Dr Harrenstein voor de verbreking van de eene, ongedeelde, massale stadskerk.

De massaliteit wordt door meer bezwaren gedrukt.

Omdat de kerk zoo groot is, zijn de leden voor het overgrote deel aan elkander vreemd, en leven naast elkander voort. Het eene stadskwartier staat ver en los van het andere. De eenheid is zoek, en het toezicht op elkander kan alleen geoefend